

Spis treści

Słowo wstępne	I
Przedmowa	7
Rozdział I	
Dzieje Kaszubów w „historiach Kaszub i Kaszubów”	11
1. Źródła rodzime (X–XVI w.)	11
2. Źródła obce (XII–XV w.)	15
3. Kaszubi w historiografii humanizmu i oświecenia (XVI–XVIII w.)	23
4. Kaszubi w historiografii XIX i pierwszej połowy XX wieku	25
5. Wnioski i propozycje	30
Komentarz	32
Rozdział II	
Podmiot i przedmiot „historii Kaszubów i/lub Kaszub” w starożytności i wczesnym średniowieczu	37
1. Nazwa ziemi i ludzi	38
2. Pierwotne miejsca zamieszkania; najstarsi sąsiedzi (Weneci i Germanie)	40
3. Migracje wczesnośredniowieczne i zajmowanie nowych siedzib między Łabą, Odrą i Wisłą	42
4. Zajmowanie nowych siedzib na południowym brzegu Bałtyku	44
5. Regiony geograficzne Pomorza kaszubskiego	46
6. Nowi sąsiedzi w nowych siedzibach	48
7. Pierwotny ustrój polityczny	55
Komentarz	56
Rozdział III	
Pierwszy „piastowski podbój Pomorza” kaszubskiego w drugiej połowie X wieku	66
1. Początki ekspansji polańskiej na Pomorzu	66
2. W poszukiwaniu dat podboju Pomorza kaszubskiego	67
3. Pomorze pomostem stosunków polsko-skandynawskich w X i XI wieku	75
4. Zaczątki tworzenia państwowości kaszubskiej na Pomorzu	78
5. Ekonomiczne i kulturowe uwarunkowania przemian państwowotwórczych	80
Komentarz	81

Rozdział IV**Drugi „piastowski podbój Pomorza” kaszubskiego. Chrystianizacja i narodziny księstwa kaszubsko-lucickiego na Pomorzu Zachodnim (1120–1180)** 91

1. Ponowne opanowanie Pomorza przez Bolesława Krzywoustego, włącznie z lucickim Zaodrziem 92
2. Plan chrystianizacji Pomorza 96
3. Ustrój terytorialny i państwowy po udanym drugim podboju 102
- Komentarz 117

Rozdział V**Historyczne korzenie księstwa kaszubsko-kociewskiego (1180–1220)** 124

1. Ustrój terytorialny i prawno-polityczny Pomorza na przełomie XII/XIII wieku 124
- Komentarz 138

Rozdział VI**Przejście księstwa kaszubsko-lucickiego spod zwierzchnictwa duńskiego pod zwierzchnictwo niemieckiej Marchii Brandenburskiej (1187–1278)** 145

1. Księstwo kaszubsko-lucickie pod rządami trzech księżnych-regentek: polańskiej Anastazji, kaszubskiej Mirosławy i duńskiej Ingardy (1187–1233) 146
2. Dążenia margrabiów brandenburskich do narzucenia zwierzchnictwa państwu kaszubsko-lucickiemu 152
3. Zaczątek germanizacji księstwa kaszubsko-lucickiego pod rządami Barnima I i Wacysława III (1233–1278) 159
- Komentarz 167

Rozdział VII**Kolonizacja miast i wsi na prawie niemieckim jako współczynnik procesów germanizacyjnych w XIII wieku i ich wpływ na stosunki polityczne pomorsko-brandenburskie (1236–1295)** 174

1. Gospodarcze czynniki przekształcania osadnictwa i jego nowe formy prawne 174
2. Lokacje miast w księstwie Barnima I w XIII wieku 176
3. Lokacje miejskie księcia Wacysława 183
4. Lokacje miast – biskupie i możnowładcze 185
5. Przechodzenie osadnictwa wiejskiego z „prawa książęcego” na prawo samorządowe 189
6. Zanikanie możnych rodów słowiańskich; napływ rycerstwa niemieckiego 191
7. Rzekome migracje lucicko-kaszubskich wojów z zachodnich kresów na Pomorze Wschodnie 193
8. Bogusław IV, książę zjednoczonego państwa kaszubsko-lucickiego (1278–1295) 195
9. Podział księstwa między Bogusława IV i Ottona I (1295) 199
10. Kaszuby w tytulaturze polityczno-ustrojowej książąt zachodnio-pomorskich w XIII wieku 200
11. Spojrzenie zbiorcze na wydarzenia okresu 1187–1295 201
- Komentarz 203

Rozdział VIII**Rozpad jedności politycznej księstwa kaszubsko-kociewskiego za czasów Świętopełka (1217/20–1266)** 211

1. Dynastyczne podziały dzielnicowe 211
2. Ogólnopolskie tło przemian prawno-politycznych na Pomorzu Nadwiślańskim w latach 1202–1220 215
3. „Wielkopolska” droga do niezawisłości państwa Świętopełka; epizod gąsawski (1227) 219
4. Pod znakiem krzyża i Krzyżaków (1230–1253) oraz rodzinnych niesnasek 223
- Komentarz 232

Rozdział IX**Powodzenia i niepowodzenia w polityce państwowej Świętopełka (1240–1266)** 237

1. Wcielenie księstwa sławieńskiego-słupskiego do księstwa gdańskiego 237
2. Sambor na drodze do tworzenia księstwa kociewskiego po roku 1250. Świętopełk i Sambor jako rywale 240
3. Schyłek rządów wewnętrznych Świętopełka – powodzenia i niepowodzenia (1253–1266) 243
4. Świętopełk odchodzi w chwale i niechwale do historii 253
5. Księżniczka Damroka – mit czy rzeczywistość? 256
- Komentarz 259

Rozdział X**Przewaga horyzontu „kociewskiego” nad „kaszubskim” w polityce Mściwoja II (1266–1294)** 265

1. „Wojna domowa” między Mściwojem II a Wacławem o zjednoczenie księstwa 265
2. Trudne lata: 1272–1282 272
3. Charakterystyka ogólna: zawiązanie, rozwijanie i samorozwiązanie państwa kaszubsko-kociewskiego 288
- Komentarz 293

Rozdział XI**Wywłaszczenie państwa kaszubsko-kociewskiego przez „złych sąsiadów” (1294/96–1308/1310)** 300

1. Objęcie przez Przemysła II bezpośrednich rządów na Pomorzu Wschodnim (1294–1296) 300
2. Narastanie „bezrządu” w okresie zmieniających się rządów – od Władysława Łokietka w roku 1296 do Władysława Łokietka w roku 1306 303
3. „Rząd i bezrząd” czeski na Pomorzu Wschodnim (1300–1306) 307
4. Pomorze kaszubsko-kociewskie na przetargu brandenbursko-krzyżacko-polskim (1307–1310) 315
- Komentarz 322

Rozdział XII**Kaszubi i Kociewiacy sam na sam z Krzyżakami w okresie wojen i pokojów z Zakonem (1310–1454)** 329

1. Siła przed prawem – niepowodzenia procesowe i orężne wzmacniają krzyżacki zabór Pomorza Nadwiślańskiego (1310–1343) 330
2. Ludność rodzima Kaszub, Kociewia i Zaborów w polityce społeczno-gospodarczej i narodowościowej Zakonu w XIV i XV wieku 335
3. W jakim stopniu osadnictwo na prawie niemieckim zmieniło strukturę etniczną Pomorza Gdańskiego 344
4. „Prawo polskie” w osadnictwie pomorskim pod rządami Zakonu 348
5. Koniec krzyżackiej okupacji Pomorza Gdańskiego (1410–1454) 361
- Komentarz 366

Rozdział XIII**Kaszubi w okresie naprężenia stosunków brandenbursko-pomorskich i ożywienia stosunków polsko-pomorskich (1295–1414)** 375

1. Konfrontacje książąt zachodniopomorskich z margrabiami brandenburskimi w latach 1295–1320 375
2. Świątowie w Ziemi Sławieńskiej i Słupskiej: zmierzch ich rodu 378
3. Polityczne i dyplomatyczne boje książąt o zrzucenie lennego zwierzchnictwa Marchii Brandenburskiej (1320–1348) 380
4. Ponowne, bezowocne zabiegi o podporządkowanie biskupstwa kamieńskiego jurysdykcji metropolitalnej Gniezna (1317–1349; 1360–1380) 385
5. Pomorze Zachodnie w polityce integracyjnej Kazimierza Wielkiego i Ludwika Węgierskiego (1360–1382) 387
6. Ponowne polsko-pomorskie zbliżenia w czasach Władysława Jagiełły (1386–1414) 390
7. Germanizacja Pomorza Zachodniego w XIV–XV wieku – więcej niewiadomych niż źródłowo stwierdzonych ustaleń 394
8. Przemiany etniczne w świadomości książąt i w ówczesnym dziejopisarstwie 397
- Komentarz 401

Rozdział XIV**Odradzanie się i przewycięzanie widma zależności lennej od Marchii Brandenburskiej (1414–1523)** 409

1. Ustrój terytorialny i administracyjny Pomorza Zachodniego w pierwszej połowie XV stulecia 409
2. Nawrót brandenburskiej zwierzchności nad księstwem szczecińskim (1415–1474) 411
3. Ziemia lęborsko-bytowska przechodzi w toku wojny trzynastoletniej z Zakonem we władanie książąt słupskich (1455) 413
4. W sporze pomorsko-brandenburskim o sukcesję szczecińską zawodzi polski sojusznik (1464–1474) 418
5. Powodzenia i niepowodzenia w walce o niezależność od Brandenburgii (1474–1493) 422

6. Królewska i książęca bierność niweczy dążenia do trwalszego sojuszu polsko-pomorskiego (1493–1523) 424
7. Wnioski i refleksje 431
- Komentarz 432

Rozdział XV**Prusy Krzyżackie przekształcają się w Prusy Królewskie (1454–1525)** 436

1. Wprowadzenie nowego ustroju politycznego, administracyjnego i sądowego 436
2. Pierwsze czterdziestolecie (1466–1506) 442
3. Zaczątki współdziałania stanów pruskich z Koroną a wzrastający opór krzyżacki przeciwko traktatowi toruńskiemu (1492–1525) 453
- Komentarz 471

Rozdział XVI**Kaszubi w Prusach Królewskich w latach 1454–1525** 477

1. Przemieszczanie choronimu: Kaszuby i antroponimu: Kaszubi do Prus Królewskich na przełomie XV/XVI stulecia 478
2. Gospodarczy i społeczny byt Kaszubów po przesileniu krzyżackim 480
3. Indygenat otwiera drogę do zaszczytów, wyższych urzędów i dochodów 484
4. Udział Kaszubów w życiu politycznym Prus Królewskich (1454–1525) 488
5. Rozboje Grzegorza i Szymona Maternów (1494–1516) 492
6. Końcowa refleksja 494
- Komentarz 494

Wykaz skrótów 499

Wykaz ilustracji 501

Indeks autorów 505

Indeks miejscowości 511

Zusammenfassung 519